

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Fizuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORI TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILİYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIY-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERTASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIVAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQISH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidiyevna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQRISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (ABC) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (ТС) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна	
NOBANK KREDIT TASHKIOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	618
Sardor Karimov Boydulla o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI	624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna	
QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG'OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI VA UNI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	630
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN'S BANKING SECTOR.....	637
Kuvatova Oliy Sheraliyevna, Asadbek Ergashov	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI	642
Sadikov Q.M.	

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO'JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA).....	646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ	652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODEL VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI	659
Ne'matova Bonura Umid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI	664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	674
Xusanova Gavhar	
MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO'P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO'NALTIRILGAN GIBRID MODEL VA UNING AMALIY QO'LLANILISHI.....	679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUVVATLARINI TAHLIL QILISH	683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH.....	688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA ZAMONAVIY AHAMIYATI	693
Yusubov Inomjon Ikrom o'g'li	
MOLIYAVIY RESURLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK VA AMALIY JIHATLARI	699
Narzulloev Behruz Baxtiyor o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI AMALIYOTI TAHLILI	702
Kazakbayev S.B.	
BOG'DORCHILIK TARMOG'NI RIVOJLANTIRISHDA SUV TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	705
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
MHXS ASOSIDA SUG'URTA KOMPANIYALARINING BUGALTERIYA HISOB VA MOLIYAVIY TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	709
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING IMTIYOZLI MOLIYALASHTIRISH MYEXANIZMLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	718
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
MAHALLA TIZIMIDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	724
Berkinov Bozorboy Berkinovich	
XALQARO TURIZM BOZORIDA MICE TURIZMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH JARAYONLARINING NAZARIY ASOSLARI	728
Fayyoza Xalimova Nafasovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARGA YO'NALTIRILGAN BIZNES JARAYONLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH AMALIYOTI.....	733
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANDLIKNI LEGALLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	737
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	

TIJORAT BANKLARINING BIZNES EKOTIZIMI MUAMMO VA YECHIMLAR.....	742
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI YALPI HUDUDIIY MAHSULOT XAJMIGA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARNING TA'SIRI	749
Sultanov Anvar Abdullaevich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QURILISH SANOATINING IQTISODIY HOLATI.....	754
Axmedova Sanobar Ikrom qizi, Davlatov Ahmadjon Anvarbek o'g'li	
DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK LOYIHALARIDA VUJUDGA KELADIGAN RISKLARGA QARSHI UZOQ MUDDATLI IQTISODIY STRATEGIYALAR	760
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
MODERN MODELS OF SALES LOGISTICS IN THE SERVICE SECTOR: MARKETING ASPECT AND AREAS FOR IMPROVEMENT	764
Mamatkulova Shoir Djalolovna	
РОЛЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	769
Ахмедова Азиза Тохировна, Зайналов Ж.Р.	
ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ.....	774
Айматова Фарида Хуразовна	
XORIJIY MOLIVAVIY RESURLAR VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATINI TA'MINLASHDAGI O'RNII	778
Xomidova Kamola G'olib qizi	
SUG'URTA TASHKILOTLARIDA TO'LOV QOBILIYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ICHKI BOSHQARUV INSTRUMENTLARINI TAKOMILLASHTIRISH	783
Xattabov Murodulla Batirovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	788
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
O'ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOIIY MAS'ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	795
Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich	
ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ВАЛОВОГО ВНУТРЕННЕГО ПРОДУКТА УЗБЕКИСТАНА ЗА ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ.....	803
Ишонкулова Феруза Асатовна	
CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	808
Sadinov Aziz Ziyadullayevich	
BOJXONA BOSHQARUVIDA RAQAMLASHTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	814
Radjapova Latofat Sardorovna	
MILLIY IQTISODIYOTDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHI XUSUSIYATLARI	821
Abdullayeva Madina Kamilovna	
UY-JOY QURILISHI SOHASIGA ESKROU MEXANIZMINI JORIY ETISH ORQALI ULUSHDORLAR MABLAG'LARINI HIMOYA QILISH ISTIQBOLLARI	827
Nigmatov Akbarjon Anvarovich	
TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH	831
Rahimov Eshmurod Normurodovich, Misliddinov Ikromjon Kamoliddin o'g'li	
DON VA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING YEVROPA TAJRIBASI	837
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
RAQAMLI SUG'URTA (INSURTECH) EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA MOLIVAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS JIHLATLARI.....	842
Nozimov Eldor Anvarovich	
MAHALLIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA IMPORT O'RNINI BOSUVCHI MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH STRATEGIYASI	847
Sobitova Ra'no Solidjonovna	

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBALARI.....	850
Raxmonov Aziz Iskandarovich	
COST ANALYSIS IN FRUIT AND VEGETABLE PROCESSING PLANTS.....	855
Rahmatullayev Mirjalol Khatam ogli	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH TIJORAT SIRINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	861
Butayev Dilshod Eshbekovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ОБЛАЧНЫЕ БУХГАЛТЕРСКИЕ СИСТЕМЫ: НАДЁЖНОСТЬ ОТЧЁТНОСТИ И КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ.....	867
Бозорова Озода Рахимовна	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANKLARNING CHAKANA KREDITLASH AMALIYOTI TAHLILI	872
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
XALQARO STANDARTLARNI AMALGA OSHIRISH JARAYONIDA AUDITORLAR VA KORXONALAR UCHUN AMALIY TAVSIYALAR.....	877
Ibragimov Azizbek Keldibek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	882
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY NATIJALAR TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH	888
Omanov Sanjar Qurbonazar o'g'li	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI SOLIQ IMTIYOZLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI.....	894
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
АДАПТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	901
Абилов Эльман Худаверди оглы	
QURILISH SOHASIDA KORPORATIV IJTIMOIIY MAS'ULIYAT: XALQARO TAJRIBA VA QIYOSIY TAHLIL.....	906
Murotkosimov Shoxrux Abdisalimovich	
TADBIRKORNING KREDIT, FOIZ, SOLIQ TO'LOVLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI XUSUSIDA.....	914
Hakimov Odil Arziqulovich	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDI IQTISODIYOTNING REAL SEKTORIGA KIRITILGAN INVESTITSIALARNI MOLIYALASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI	918
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
KORXONALARDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	925
Xalilova Aziza Rustamovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI.....	930
Uzakova Umida Ruziyevna	
INVESTITSIYA JALB QILISHNING HUDUDIIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIIY MAZMUNI.....	936
Shamsiyeva Ruxsora Nasirovna	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHIIYATINI OSHIRISHDA TURISTIK ZONALARNING AHAMIYATI.....	940
Umarova Mahliyo Yaxshiboy qizi	
HUDUD OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI SANOATI ISHLAB CHIQUVISH KO'RSATKICHLARI SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK VA STATISTIK TAHLILI.....	945
Xursanov Sherzod Ulaboyevich	
YUK TASHUVLARIDA LOGISTIK PROVAYDERLAR FAOLIYATINING NAZARIY-USLUBIIY ASOSLARI	951
Mannapova Feruza Faxriddin qizi	

MAMLAKAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	956
Mirzaraximova Aziza Azimdjnovna	
IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI RAQOBATCHILIK MUHITINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	963
Maxmudova Ferangis Raxmatillayevna	

IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI RAQOBATCHILIK MUHITINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Maxmudova Ferangis Raxmatillayevna

University of business and science Toshkent filiali,
Iqtisodiyot mutaxassisligi magistranti
E-mail: mferangiz574@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston iqtisodiyotida raqobat muhitini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida tarkibiy o'zgarishlarni takomillashtirish jarayonlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqotda bozor munosabatlari asosida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllantirish, monopol tuzilmalarni qisqartirish, davlatning iqtisodiyotdagi ortiqcha ishtirokini kamaytirish hamda xususiy sektor ulushini kengaytirish muhim omillar sifatida asoslab berilgan.

Maqolada tarkibiy islohotlarga doir ikki dastur tahlil qilinib, raqobat muhitidagi o'zgarishlarni baholash uchun asosiy ko'rsatkichlar — korxonalar soni va miqyos tarkibi, bozor konsentratsiyasi darajasi, narx shakllanishining erkinligi, xususiy sektor ulushi kabi mezonlar hamda ularni hisoblash usullari yoritilgan. So'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijalari bilan bir qatorda, hal etilmagan tizimli muammolar ham tahlil qilingan.

Tadqiqot yakunida samarali raqobatni ta'minlash va bozor institutlarini mustahkamlashga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tarkibiy o'zgarishlar, raqobat muhiti, demonopolizatsiya, ko'p ukladli iqtisodiyot, davlat ishtiroki, xususiy sektor, bozor konsentratsiyasi, raqobat ko'rsatkichlari, bozor islohotlari, O'zbekiston.

Abstract. This article analyses the development of a competitive environment in the economy of Uzbekistan through the improvement of structural transformations. The study substantiates the importance of forming a multi-structured economy based on market relations, reducing monopolistic structures, limiting excessive state participation in the economy, and expanding the role of the private sector.

The paper examines two structural reform programmes and presents key indicators for assessing changes in the competitive environment, including the number and scale structure of enterprises, market concentration level, degree of price liberalisation, and the share of the private sector, along with their calculation methods. Recent reforms are analysed, and remaining systemic challenges are identified.

The study concludes with practical recommendations aimed at strengthening market institutions and ensuring effective competition.

Key words: structural changes, competitive environment, demonopolisation, multi-structured economy, state participation, private sector, market concentration, competition indicators, market reforms, Uzbekistan.

Аннотация. Статья посвящена анализу направлений развития конкурентной среды в экономике Узбекистана на основе совершенствования структурных преобразований. В исследовании обоснована значимость формирования многоукладной экономики на базе рыночных отношений, сокращения монопольных структур, снижения чрезмерного государственного участия в экономике и расширения доли частного сектора.

В работе рассмотрены две программы структурных реформ, а также представлены ключевые показатели оценки изменений конкурентной среды — количество предприятий и их масштабная структура, уровень рыночной концентрации, степень свободы ценообразования, доля частного сектора, а также методы их расчёта. Проанализированы результаты реформ последних лет и выявлены сохраняющиеся системные проблемы. В заключении сформулированы практические рекомендации по дальнейшему развитию рыночной среды и обеспечению эффективной конкуренции.

Ключевые слова: структурные изменения, конкурентная среда, монополизация, многоукладная экономика, государственное участие, частный сектор, рыночная концентрация, показатели конкуренции, рыночные реформы, Узбекистан.

KIRISH

Respublikamizda uzoq yillar davomida amal qilib kelgan ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan xo'jalik yuritish tizimi iqtisodiyotimizda ma'lum darajada salbiy oqibatlarni yuzaga keltirdi. Xususan, davlat mulki negizida iqtisodiy jihatdan yetarlicha asoslanmagan ishlab chiqarishning haddan tashqari konsentratsiyalashuvi, xom ashyo eksportiga ixtisoslashuv natijasida iqtisodiyotning bir yoqlama rivojlanishi, ishlab chiqarish vositalari, ularga ehtiyot qismlar va butlovchi mahsulotlarni boshqa hududlardan olib kelishga asoslangan iqtisodiy aloqalarning kuchayishi mamlakatimiz iqtisodiyotining barqarorligiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatdi. Bunday holat kon'yunkturaviy o'zgarishlar sharoitida iqtisodiyotning tashqi omillarga sezgirlikni oshirdi.

Milliy iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan qayta qurish zarurati, eng avvalo, ustuvor tarmoqlarda tarkibiy o'zgarishlarni izchil amalga oshirish, ularning aniq maqsad va vazifalarini belgilash hamda o'zaro muvofiqlashtirishni taqozo etadi.

Bugungi kunda iqtisodiy barqarorlikka ko'p ukladli bozor iqtisodiyotini shakllantirish, bozor infratuzilmasini takomillashtirish, ishlab chiqarish mexanizmlarini ixtisoslashtirish hamda iqtisodiy qonunlar mutanosibligini ta'minlash orqali erishish mumkinligi amaliyotda o'z tasdig'ini topmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqobat tushunchasining iqtisodiy mohiyati va rivojlanish bosqichlari, shuningdek, raqobat muhitini takomillashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga ta'siri bilan bog'liq ilmiy-nazariy asoslar xorijiy iqtisodchi olimlar — M. Porter, A. Christopher, E. Pierre, E. Langeard, V.Ye. Roxchin, Ye.N. Vetrova, T.G. Filosofova, V.A. Bikov, Yu.B. Rubin, F. Davrakov, M.A. Agapova va boshqalar tomonidan tadqiq etilgan.

Mamlakatimizda raqobat muhiti va uni himoya qilish mexanizmlari, raqobat jarayonida yuzaga keladigan muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari, xorijiy tajribadan samarali foydalanish masalalari Sh.D. Ergashxodjayeva, A. O'lmasov, A. Vaxobov, Sh.Sh. Shodmonov, U.V. G'ofurov, M.T. Yaxshiyeva, X.T. Azizov, D.Sh. Bababekova, U.J. Zaynutdinova, B.O. Tursunov, K.O. Xoliqov, R.H. Do'sanov, A.M. Qodirov, A.T. Axmediyeva kabi iqtisodchi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni olib borishda ilmiy bilishning induksiya va deduksiya, analiz va sintez, taqqoslash hamda iqtisodiy-statistik metodlaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat tarkibiy siyosatining asosiy maqsadi — bozor iqtisodiyotining samarali faoliyat ko'rsatishini ta'minlaydigan institut va mexanizmlarni shakllantirishdan iborat. Ushbu maqsadga erishmasdan turib, bozor tamoyillariga asoslangan barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash murakkablashadi.

Bozor islohotlari va tarkibiy o'zgarishlar o'zaro bog'liq holda amalga oshirilib, bir-birini to'ldiradi. Tarkibiy o'zgarishlarning muvaffaqiyatli amalga oshirishi korxonalarning bozor munosabatlariga moslashuv jarayonini jadallashtiradi. Shu bilan birga, ushbu ikki jarayon o'rtasida muayyan muvozanatni ta'minlash zarurati mavjud. Davlatning tarkibiy siyosati qanchalik faol bo'lsa, bozor mexanizmlarini to'liq ishga tushirish jarayoni shunchalik ehtiyotkorlik bilan olib borilishi talab etiladi.

Tarkibiy o'zgarishlar iqtisodiyotning samarali tuzilmasini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, buning uchun sezilarli miqdorda resurslar talab etiladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasida samarali tarkibiy tuzilmaning shakllanishida xususiy sektor muhim rol o'ynaydi. O'tish davri iqtisodiyotida esa xususiy sektorning yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli ushbu jarayonlarning katta qismi davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Natijada investitsiya va xo'jalik yuritish vakolatlarini bosqichma-bosqich xususiy korxona va tadbirkorlarga o'tkazish jarayoni ma'lum vaqt talab etadi. Shu bilan birga, moliyaviy resurslarning davlat ixtiyorida jamlanishi xususiy sektor faolligining nisbatan cheklanishiga olib kelishi mumkin.

1-jadval. Ishlab chiqarishni tarkibiy o'zgartirish mexanizmini ifodalovchi dasturlarning mazmuni¹

Dasturlar	Birinchi dastur	Ikkinchi dastur
Asosiy mazmuni	Korxonalar faoliyati shakllari va ularning tashkiliy tuzilmalarini monopoliyadan chiqarish	Korxona faoliyatini boshqarish shakl va usullarini monopoliyadan chiqarish
Yo'nalishi	Korxonalar xo'jalik yuritish tashkiliy shakllarining tashqi o'zgarishlariga qaratilganligi	Korxonalar faoliyatidagi ichki o'zgarishlarga qaratilganligi
Amalga oshiriluvchi chora-tadbirlar	- sanoat tarmoqlari bo'yicha korxonalar sonining ko'payish tomonga miqdoriy o'zgarishi; - ko'plab korxonalar miqyos tavsiflari (hajmlari) ning qisqarish tomonga o'zgarishi; - ish faoliyati shakli va tamoyili jihatidan umuman yangi korxonalarning paydo bo'lishi.	- firmani boshqarishning tashkiliy tuzilmasini o'zgartirish; - xo'jalik yuritishning usullari, tamoyillari, motivlari va rag'batlari: rejalashtirish mexanizmi, moddiy-texnika ta'minotini tashkil etish, mahsulotni sotish va boshqalarni o'zgartirish.

Tarkibiy o'zgarishlar sharoitida xususiy kapitalning yetishmasligi davlat Davlat tomonidan ta'sir ko'rsatishning nobozor usullarini qo'llashga ehtiyoj yuzaga kelishi mumkin. Bunday usullarning qo'llanilishi bozor raqobatini turli yo'llar bilan cheklash, iqtisodiyotni erkinlashtirish sur'atlarining sekinlashuvi bilan bog'liq bo'lib, umuman islohotlar jarayonining jadalligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Iqtisodiyotda raqobat muhitini shakllantirishda ishlab chiqarishni tarkibiy isloh qilish mexanizmini ifodalovchi o'zaro bog'liq ikki dasturning mazmunini quyidagi jadval orqali ko'rish mumkin.

Har ikkala dastur o'rtasida o'zaro aloqa mavjud bo'lib, ulardan birida belgilangan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi ikkinchi dastur doirasidagi tadbirlarni ham izchil bajarishni taqozo etadi.

Iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar natijasida raqobat muhitining o'zgarishi serqirra va murakkab jarayon bo'lib, uni alohida, yagona ko'rsatkich orqali to'liq ifodalash mumkin emas. Shu bois tarmoqdagi raqobat muhitining o'zgarishini undagi korxonalar sonining o'sishi, tarmoq tarkibiy tuzilmasida korxonalarning miqyos jihatidan solishtirma salmog'i, iqtisodiy konsentratsiyalashuv darajasi, narxlarning shakllanish erkinligi hamda tarmoqdagi xususiy sektor ulushidagi o'zgarishlar orqali baholash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Raqobat muhitining o'zgarishi, eng avvalo, bozordagi ishtirokchilar soniga bog'liq bo'ladi. Bozorga kirish erkinligi, turli to'siqlarning kamayishi, rentabellikning me'yoriy darajada shakllanishi, mahsulot ishlab chiqarish va sotish uchun qulay shart-sharoitlarning mavjudligi tarmoqdagi korxonalar sonining o'sishiga va natijada raqobatning kuchayishiga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, respublikamizda keyingi yillarda qator muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi: korxonalarni ro'yxatga olish tizimi soddalashtirildi, yagona soliq tizimi joriy etildi. Bu esa iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarida korxonalar sonining sezilarli darajada oshishiga zamin yaratdi.

Shu bilan birga, iqtisodiyotdagi raqobat muhitining o'zgarishini faqat tarmoqlardagi korxonalar sonining o'sishi orqali baholash yetarli asos bo'la olmaydi. Chunki korxonalar sonining ko'payishi tarmoqdagi o'zgarishlarni miqdor jihatdan tavsiflasa-da, ularning sifat jihatidan holatini to'liq aks ettirmaydi. Bozor ishtirokchilari sonining asosan yirik korxonalar hisobiga ortishi esa ayrim hollarda raqobat muhitining kutilgan darajada shakllanmasligiga olib kelishi mumkin. Shu sababli iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar jarayonida tarmoq tarkibiy tuzilmasida korxonalarning miqyos jihatidan taqsimlanishidagi o'zgarishlarni ham tahlil qilish zarur.

Mutaxassislar tarmoq jihatidan va miqyos jihatidan monopoliyadan chiqarishni o'zaro farqlaydilar.

"Tarmoq jihatidan monopoliyadan chiqarish — bu miqdoriy o'zgarish bo'lib, korxonalar sonini ko'paytirish yoki o'zgartirishdan iborat. Korxonalar o'rtasida ichki tarmoq raqobatini shakllantirish uchun raqobatga kirishuvchi subyektlar sonini yetarli darajada ta'minlash zarur.

Miqyos jihatidan monopoliyadan chiqarish — sanoat korxonalarning miqyos va hajmlarini maqbullashtirish, kichik va o'rta korxonalar tarmog'ini rivojlantirishni anglatadi. Ishlab chiqarish shakllarini miqdor jihatdan monopoliyadan chiqarish bilan bir qatorda, miqyos jihatidan ham muvozanatli tarkibni shakllantirish maqsadga muvofiqdir".

Raqobat muhitining o'zgarishini baholashda iqtisodiyotdagi konsentratsiya darajasini o'rganish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tarmoqlar o'zlarining tabiiy, iqtisodiy va texnologik xususiyatlariga ko'ra konsentratsiyalashuvga ma'lum darajada moyillik bilan ajralib turadi.

¹ Quyidagi manba asosida muallif tomonidan tuzildi: Давруков Ф. Демонполизация и создание конкурентной среды.// Экономический вестник Узбекистана, №9, 1999, с.20-23.

1-jadval. Iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar natijasida raqobat muhitining o'zgarishini ifodalovchi ko'rsatkichlar²

Ko'rsatkichlar	Aniqlash usuli	Shartli belgilar
Tarmoqdagi korxonalar sonining o'sishi ($O'_{k.s.}$) va o'sish sur'ati ($O'S_{k.s.}$)	1) $\bar{Y}C_{k.c.} = KC_{k.c.d.} - KC_{\bar{y}.d.}$ 2) $\bar{Y}C_{k.c.} = \frac{KC_{k.c.d.}}{KC_{\bar{y}.d.}} \times 100$	$KS_{o'.d.}$ - o'tgan davrda tarmoqda mavjud bo'lgan korxonalar soni; $KS_{j.d.}$ - joriy davrda tarmoqdagi korxonalar soni
Tarmoq tarkibiy tuzilmasida korxonalarning miqyos jihatidan solishtirma salmog'i ($S_{sal.}$)	1) $C_{ca.l.y.} = \frac{YK}{KK} \times 100$ 2) $C_{ca.l.y.} = \frac{YK}{KK} \times 100$ 3) $C_{ca.l.k.} = \frac{KK}{KK} \times 100$ 4) $C_{ca.l.m.} = \frac{MF}{KK} \times 100$	YK – tarmoqdagi yirik korxonalar soni; $O'K$ – tarmoqdagi o'rta korxonalar soni; KK – tarmoqdagi kichik korxonalar soni; MF – tarmoqdagi mikrofirmalar soni
Iqtisodiy konsentratsiyalashuv darajasining o'zgarishi (O'_{CR})	$\bar{Y}_{CR} = CR_{k.c.d.} - CR_{\bar{y}.d.}$	$CR_{o'.d.}$ - o'tgan davrda tarmoqdagi konsentratsiya koeffitsienti; $CR_{j.d.}$ - joriy davrda tarmoqdagi konsentratsiya koeffitsienti
Narxlar shakllanishining erkinligi darajasi (ED)	$\bar{E}D = \frac{TX_{z.h.}}{JTX} \times 100$	$TX_{e.n.}$ - narxlar erkin ravishda shakllanadigan tovar va xizmat turlari soni; JTX – jami tovar va xizmat turlari soni
Tarmoqdagi xususiy sektorning salmog'i ($XS_{sal.}$)	1) $XC_{ca.l.} = \frac{HCH_{x.s.}}{HCH_{y.}} \times 100$ 2) $XC_{ca.l.} = \frac{KS_{x.m.}}{KS_{j.}} \times 100$	$ICH_{x.s.}$ - xususiy sektor korxonalari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi; $ICH_{u.}$ - tarmoqdagi barcha korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi; $KS_{x.m.}$ - xususiy (nodavlat) mulk shaklidagi korxonalar soni; $KS_{j.}$ - barcha mulk shakllaridagi korxonalar soni

Raqobat muhitining o'zgarishi mahsulot va xizmatlarga narx belgilash erkinligi darajasi orqali ham aniqlanadi. Ma'lumki, raqobat narxlarning erkin shakllanishini taqozo etadi. Biroq tabiiy monopoliyalarning mavjudligi, davlatning ijtimoiy-iqtisodiy siyosati, iqtisodiy xavfsizlik chora-tadbirlari hamda milliy ishlab chiqaruvchilarni tashqi raqobatdan himoya qilish (proteksionizm) siyosati kabi omillar sababli barcha mahsulot va xizmatlar narxlar to'liq erkin shakllanavermaydi. Shunga qaramay, narxlarning erkin shakllanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish raqobat muhitining muhim talablaridan biri hisoblanadi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, ilgari erkin narx belgilash tartibi amal qilib kelgan ayrim tarmoqlarda, masalan, qishloq xo'jaligida, mavjud infratuzilma va bozor mexanizmlarining cheklanganligi sababli narxlar shakllanishi erkinligi ko'rsatkichi yuqori darajada namoyon bo'lmasligi mumkin. Aksincha, monopol mavqe mavjud bo'lib, narxlar davlat tomonidan tartibga solinib kelingan tarmoqlarda bosqichma-bosqich erkinlashtirish tadbirlarining amalga oshirilishi natijasida ushbu ko'rsatkich sezilarli darajada oshishi mumkin.

Raqobat darajasining yuksalishida ko'p ukladli iqtisodiyotning shakllanishi muhim ahamiyatga ega. Xususan, xususiy sektor ulushi va mavqeining ortib borishi uzoq yillar davomida shakllangan davlat monopolizmi ta'sirini kamaytirib, sog'lom raqobat muhitining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda samarali raqobat muhitini yaratish hamda tovar va xizmatlar bozorida monopol holatlarni bosqichma-bosqich qisqartirish iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Shu maqsadda mamlakat iqtisodiyotida davlat ishtirokini maqbullashtirish va bozor mexanizmlarini keng joriy etishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

So'nggi yillarda tadbirkorlik faoliyati sohasida 86 ta litsenziyalanadigan faoliyat turi va ruxsat berish tartib-taomillari qayta ko'rib chiqildi. Jumladan, 38 ta faoliyat turi 16 taga birlashtirildi, 25 ta faoliyat turi bo'yicha rasmiylashtirish muddatlari qisqartirildi hamda 14 ta litsenziya va ruxsat beruvchi hujjatlarni berish jarayoni markazlashtirildi. Natijada ayrim tartiblar bekor qilinib, soliq yukini kamaytirish bo'yicha ham tegishli choralar ko'rildi.

Tadbirkorlik sohasi izchil rivojlanib borayotgani kuzatilmoqda: so'nggi uch yil davomida amaldagi tadbirkorlik subyektlari soni 25 foizga oshdi. Amalga oshirilgan chora-tadbirlar mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan ishlab chiqariladigan ko'plab oziq-ovqat mahsulotlari (alkogolsiz ichimliklar, sharbatlar, non va

2 Bababekova D.Sh. Shakllanayotgan bozor munosabatlari tizimida raqobat va uning amal qilish xususiyatlari. Monografiya, T. 2012. 85-bet

non mahsulotlari, go'sht va sut mahsulotlari, qandolatchilik mahsulotlari va boshqalar), shuningdek, ayrim nooziq-ovqat tovarlari (mebel, gilam va gilam mahsulotlari, to'qimachilik mahsulotlari va boshqalar) bozorlarida raqobatning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Qurilish materiallari, kabel va sim mahsulotlari, pul o'tkazmalari xizmatlari bozorida yirik kompaniyalar ustunligining qisqarishi kuzatildi.

Yaratilgan birja mexanizmi bozor ishtirokchilarini yuqori likvidli va monopol turdagi xom ashyo hamda materiallar bilan teng sharoitlarda ta'minlash imkonini bermoqda. Bugungi kunda O'zbekiston Respublika tovar-xom ashyo birjasi tovar aylanmasining 65 foizini monopol mahsulotlar tashkil etadi.

Amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida so'nggi yillarda monopol korxonalar soni ikki baravardan ortiq qisqardi. Shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotida raqobat muhitiga ta'sir ko'rsatayotgan ayrim tizimli masalalar hanuzgacha dolzarb bo'lib qolmoqda:

- iqtisodiyotda davlat ishtirokining yuqori darajada saqlanib qolishi;
- narxlarning keng ko'lamda tartibga solinishi;
- imtiyoz va preferensiyalar tizimining yetarli darajada samarador emasligi;

biznes subyektlari uchun tartibga solish yukining nisbatan yuqoriligi hamda ayrim tarmoq tartibga soluvchi organlarning raqobatni rivojlantirishga yetarli darajada rag'batlantirilmaganligi;

- tabiiy monopoliyalar mavqeidan foydalanish holatlari;
- raqobatga qarshi xatti-harakatlarga qarshi kurashish bo'yicha huquqiy mexanizmlarning yanada takomillashtirilishi zarurligi.

Hozirgi vaqtda tovar va moliya bozorlarida davlat ishtirokidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar salmoqli mavqega ega bo'lib qolmoqda. Masalan, monopol tashkilotlarning 80 foizi davlat ulushiga ega yoki davlat ulushi mavjud bo'lgan xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan nazorat qilinadi.

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning davlatga tegishliligi va davlat tomonidan nazorat qilinishi masalalarining qonunchilikda yetarli darajada aniq belgilab berilmaganligi sababli davlatning iqtisodiyotdagi real ishtiroki darajasini baholashda ayrim qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat ishtirokidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar o'z nazorati ostidagi tuzilmalarni, jumladan davlat unitar korxonalari (DUK) va sho'ba korxonalarni tashkil etish orqali faoliyat yuritmoqda. Bugungi kunda bunday korxonalar soni 4 300 tadan ortiqni tashkil etadi, jumladan: aksiyadorlik va mas'uliyati cheklangan jamiyatlar shaklida — 1 300 tadan ortiq, davlat unitar korxonalari shaklida — 1 800 tadan ortiq hamda ularning affilangan shaxslari — 1 100 tadan ortiq.

Bozor muhitining yetarli darajada shakllanmaganligi va davlat ishtirokining yuqori darajada saqlanib qolishi ayrim davlat ishtirokidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining samaradorligiga ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday holatlarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash maqsadida "o'zaro kesishuvchi" subsidiyalash, soliq va bojxona imtiyozlari, preferensiyalar hamda imtiyozli kreditlar ko'rinishidagi davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari qo'llanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов/пер. с англ.— М. : «Алпина Паблишер», 2011. 454 с.
2. Christopher A. Hartwell (2016) Improving competitiveness in the member states of the Eurasian Economic Union: a blueprint for the next decade, Post-Communist Economies, 28:1, 49-71 To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14631377.2015.1124554>, Eigler Pierre, Langeard Eric. Services as Systems: Marketing Implications // Marketing Consumer Services: New Insights. - Cambridge, MA: Marketing Science Institute. -2004. - p. 83-103.
3. Ergashxodjayeva Sh.D. Xalqaro raqobat. O'quv qo'llanma. T.: TDIU, 2013y. 252 b.
4. O'lmasov A., Vaxobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. T.Sharq. 2006 y. 420 b., Shodmonov Sh.Sh, G'ofurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: IQTISOD-MOLIYA, 2010. – 728 b.
5. Yaxshiyeva M. T. Hozirgi zaman raqobat nazariyasi: O'quv qo'llanma //T.: TDIU. – 2019. – T. 280.,
6. Azizov X.T. Raqobat huquqi. Darslik.–T.:TDYuU, 2016. 236 b.
7. Давруков Ф. Демонполизация и создание конкурентной среды.//Экономический вестник Узбекистана, №9, 1999, с.20-23.
8. Bababekova D.Sh. Shakllanayotgan bozor munosabatlari tizimida raqobat va uning amal qilish xususiyatlari. Monografiya, T. 2012. 85-bet

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>